

vragen geen antwoord konden geven, omdat de Synode zich daarvoor óók niet had uitgesproken. Zij meenden evenwel, dat men hier te maken had met de libertas prophetandi, waarvoor de synode ruimte wilde laten en dat naar hun overtuiging de opvattingen, die in de genoemde vragen tot uitdrukking kwamen, niet als strijdig met de Nieuwe Verklaring moesten worden gekwalificeerd.

Wanneer dat inderdaad zoo zou zijn — aldus deze bezwaarden —, wanneer dus inderdaad de opvattingen, zooals die in de „Verklaring van Gevoelen” der bezwaarden werden geformuleerd, onder de viguer van de Vervangingsformule recht van bestaan zouden hebben in de Kerken, dan moet dat door de Synode ook duidelijk worden uitgesproken en algemeen bekend gemaakt. „Dat zou op dogmatisch gebied zeer de rust bevorderen en veel oneenigheid, verwarring en onklarheid wegnemen”.

En een dergelijk verzoek richten ze dan ook tot de zwolsche synode.

Als men deze vragen voor het eerst leest, raakt men in hevige spanning.

De hier door de friesche predikanten aangeraakte kwestie is immers de kern van het geheele conflict!

Wanneer de Synode in 1944 hetzelfde zou hebben verklaard als de deputaten aan deze predikanten verzekerden, dan zou de kerkelijke scheur nooit zijn getrokken.

En we vragen ons, dit lezend, af: wat heeft de zwolsche synode op deze precadre, allesbeheerschende vragen geantwoord? *)

Het requisitoir dat in dit „Getuigenis en gravamen” tegen de kerkrechtelijke handelingen der synode wordt ingebracht is in één woord vernietigend!

Voor alles verklaren ze nadrukkelijk, dat de vorige Synodes concrete schuld op zich hebben geladen en dat de vorige Synode dat ook had moeten uitspreken!

In 1943 werd immers plechtig geëischt, dat niets mocht worden geleerd dan wat volkomen in overeenstemming was met de nu vervangen leeruitspraken, en dat wel op poene van schorsing en afzetting en wering uit het ambt. Nu heeft de Nieuwe Verklaring de clausule omtrent het „houden voor wedergeboren” gewijzigd. Dan is evenwel volkomen duidelijk, dat de vroegere Synodes eischen hebben opgelegd, die niet mochten worden gesteld. Maar „daarmede is tevens vastgesteld, dat gezondigd is in de weringen, schorsingen en afzettingen, die voortgevloeid zijn uit de eischen der Synode, die te ver gingen”. En deze schuld der Synode maakt het dezen briefschrijvers onmogelijk zich „bij den stand van zaken betreffende de weringen, schorsingen en afzettingen neer te leggen. Ze bezwaren al te zeer onze consciëntie!” — schrijven ze.

Maar er is nog veel meer!

Nu de synode verklaarde, dat aan een meerdere vergadering „het recht niet kan worden ontzegd, op eigen initiatief een zaak als de handhaving der leer aan de orde te stellen” heeft de „subjectiviteit vrij spel en kan de Synode, los van haar lastgevers, optreden zooals zij wenscht, en de vrije kerken knechten en knevelen”. Een „toevallige meerderheid op de Synode kan met of zonder advies en leiding van hen, die op elke Synode ambtshalve aanwezig zijn en hun levens-taak vinden in de beoefening der theologische wetenschap, eigen meningen laten vaststellen en opleggen aan de kerken”.

Ook wat de synode omtrent art. 31 der Kerkenordening vaststelde is voor hen onaanvaardbaar. Nu de synode vaststelde, „dat het beslissend oordeel of de uitvoering van het besluit eener kerkelijke vergadering hangende het appél daartegen voorloopig kan worden opgeschort, in elk bijzonder geval staat aan de desbetreffende vergadering en dat het niet juist geacht moet worden voor bepaalde gevallen een algemeene regeling te treffen, die er toe zou leiden besluiten eener kerkelijke vergadering tijdelijk voor niet vast en bondig te verklaren”, heeft de synode art. 31 K.O. „voor een belangrijk deel van haar wezen en kracht beroofd” en is men het „genootschapskerkrecht genaderd”. Nu is het breken van het kerkverband noodzakelijk geworden bij een conflict tusschen een of meer kerken en een meerdere vergadering. Maar „dit kerkrecht is ruïneus en desastreus voor de kerkelijke samenleving”.

En wat de buitengewone synode over het tuchtrecht der meerdere vergaderingen uitsprak heeft eveneens „een rem tegen de hiërarchie weggenomen”. Daardoor is „de weg voor de overheersching van de kerk door de meerdere vergadering en voor oversteuning van de kerk op de meerdere vergadering” volledig opengesteld. Maar wat de Synode daaromtrent uitsprak blijft tegen de letter van artikel 79 der Kerkenordening rechtvaardig ingaan! *)

Zoo spraken de friesche predikanten.

Indien Prof. Schilder de synode met geeselen had gekastijd dan deden deze bezwaarden het met schorsing plegen.

C. V.

*) Idem, p. 15/17.

*) Idem, p. 17 v.

GELOOF EN ZIEN

UIT DE SCHRIFT

Jezus zeide tot haar: Heb ik u niet gezegd, dat zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult zien? Joh. 11:40.

Christus spreekt tot de zuster van Lazarus; zij is in grooten nood. Als Hij maar thuis geweest was, ze had den dood de kamer niet zien binnenklimmen. Jezus is voor haar beseft de tegenhouder van den dood en van zijn benaauwenis, althans voor sommigen en tot op zekere hoogte. Want dat Hij van alle zieken te allen tijde den dood zal weren, dat gelooft die zuster zelve niet.

Maar als de zuster van den overledene zoo spreekt tot den vriend van het gestorven familielid, dan neemt de Heiland van de Kerk, de Middelaar Gods en der menschen het woord; dat klinkt al wat anders.

Hij herinnert die zuster van zijn overleden vriend aan een profetie van aller Verlosser.

Heb ik u niet gezegd, dat zoo ge gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult zien?

Hier wijkt het negatieve voor het positieve, het particuliere tegenhouden van een sterfgeval wijkt voor het ambtelijke vertoonen van Gods stralende heerlijkheid.

Maar die heerlijkheid te zien, dat is een zaak van geloof. En geloof is niet wat wij (met een twijfelachtigen naam) verstaan onder „wonder-geloof”, doch geloof in de woorden van Christus.

„Wonder-geloof” als zoodanig kan volstaan met „Jezus”, die plaatselijk particulier een sterfgeval voorkomt. „Wonder-geloof”, — wel dat had die zuster van den overledene al. Als Hij thuis geweest was, toen de patient zoo ernstig er voor lag, wel zeker, dan was het niet gebeurd. Hier is niets anders dan klink-klaar „wonder-geloof” aan het woord. Het is zoo verzekerd van den realis (de bestaande werkelijkheid) dat het durft spreken in den potentialis (de onderstelde mogelijkheid).

Maar Jezus schuift dat heele wondergeloof op zij: indien gij gelooft, in „Christus” dan zult gij..... Wat zal ze?

Ze zal niet den dood zien wegjagen net precies van vóór het venstertje van een particuliere familie-woning, doch de doxa theou, de „Kabood Jahwe”, de heerlijkheid des HEEREN, die speciaal tempelpelen

en heilighdommen en areopagussen der kerk bezoekt, zien komen tot zijn volk, zoo centraal, dat ook dat venstertje van dat ééne huisje er door verlicht en de kamer er mee gevuld wordt.

Indien zij gelooft aan zijn woord. Welk woord? Dat Hij niet maar incidenteel aan een particulier een „levetje” teruggeeft of een korten levensdag wat verlengt, doch permanent en centraal de opstanding en het leven I.S.

Daarom: als zij dat woord dier zelfopenbaring gelooft, dan zal ze — hoe het ook gaat met dat al gesloten graf — Gods glorie zien. Indien niet — dan zal ze zelfs met geopende graven in getale niets zien. Wel een doode die leeft, een mirakel, maar niet de glorie Gods.

En kwam 't niet net zoo uit?

Straks ging het graf open. 't Graf van Lazarus. Die het Woord geloofden zagen Gods glorie toen. De anderen niet. Lazarus' opwekking wordt de aanleiding voor het dooden van Christus, d.w.z. voor het schelden en verdoemen van de ware Glorie Gods, als een uitvaagsel der menschen. Zij bracht de crisis.

Kwam 't niet uit?

Toen op Paschen de discipelen het WOORD hoorden, toen gingen ze naar huis: ze zagen de „Kabood Jahwe” bij zich zelf, en werden zoo geprepareerd voor Pinksterfeest; op dat feest kwam immers die „Kabood Jahwe” van Kafafas naar hen verhuizen? Maar ofschoon Jeruzalem vele graven had zien opengaan en vele Lazarussen zag ten leven keeren, het bekeerde zich niet door dat wonder.

Droevé tijd, dien wij beleven. Men vraagt weer naar „wondergeloof” (Möttlingen). Men wil zonder Woord „de glorie des Heeren” zien (Buchman). En in sacramentalisme den INHOUD van konkrete beloften onttrekken. Geloof wijkt voor geloovigheid.

Maar het blijft zooals de zuster van den overledene het hoorde: indien gij de konkrete zelfontsluiting van den Middelaar Gods en der menschen, gelooft, ze is immers verstaanbaar, dan zullen we zien des Heeren glorie.

Hoe?

Dat is een zaak van later.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

„ROEPEN” OF „NOEMEN” II

In de besproken plaats, Rom. 9:7, kan „kalein”, zoo merkten we op, ook door „roepen” (in het aanzijn roepen) worden vertaald.

We vinden deze vertaling reeds bij veel oudere auteurs. Voor den voet weg noemen we enkele voorbeelden zonder systematisch te werk te gaan.

De Vulgata (roomsche bijbelvertaling) heeft: vocare; het woord kan zoowel „roepen” als „noemen” aanduiden. Maar voor de opvatting „roepen” kiezen onderscheiden roomsche exegeten. Maar uiteraard zegt dat niet veel.

Want dat de vertaling „noemen” vaak de voorkeur kreeg, ook bij wie het woord „kalein” overigens zoo gaarne door „roepen” weergeven, dat vindt zijn voorname oorzaak wel in het feit, dat de apostel vlak daarop spreekt van „gerekend worden”.

Wat beteekent „gerekend worden”?

Ook te dien opzichte verschillen de roomsche vertalingen. De Vulgata heeft „aestimari”: maar daarvoor kan men de vertaling met „censeri” aantreffen. „Aestimari” kan beteekenen: gehouden worden voor. Doch ook: factisch erkend als staande onder (een groep). En van „censeri” geldt hetzelfde. Het kan willen zeggen: geteld worden onder (een groep).

De litteratuur in dezen is interessant. Maar wegens plaatsgebrek moeten we ditmaal afbreken.

K. S.

Het gebed van den wetende

De discussie over „samenspreking” is na de afwijzing van ons zakelijk voorstel opgeleefd.

Het leek mij eerst gewenscht, dat onze deputaten zich niet afzonderlijk daarover zouden uitspreken, voordat hun gezamenlijk antwoord gereed was.

Maar er is vooral één punt in de discussie, wat mij het zwijgen nu onmogelijk maakt.

Ik heb daarmee niet het oog op de naïeve gedachte, die van synodale zijde zoo nadrukkelijk wordt gepropageerd, en die ook bij vrijgemaakten nog wel voorkomt: dat „praten” veel gemakkelijker is dan schrijven. Wie dat meent, heeft nog weinig geleerd uit wat er de laatste jaren in kerkelijk en politiek opzicht zich heeft afgespeeld. Om nog maar te zwijgen van de vroegere historie (de besprekingen tusschen Remonstranten en Contraremonstranten zijn uiteindelijk — gelukkig! — herleid tot een „schriftelijke conferentie”, waarvan wij nog altijd de vruchten plukken). Wil men ons den last van mondelinge verhandelingen opleggen, dan moet men wel bedenken, dat de lasten

daarvan tienmaal zwaarder zijn dan van een wel overwogen schriftelijke uiteenzetting.

Intusschen, al weet ik uit lange ervaring, wat er aan een mondelinge gedachtenwisseling vastzit, toch zou ik ook daartoe persoonlijk wel bereid kunnen zijn (al was 't alleen maar om aan onwetenden eens te laten zien, hoe moeilijk een dergelijk gesprek in de praktijk onvermijdelijk zijn zal, zelfs met de beste bedoelingen en krachten als inzet).

Wat mij echter veel zwaarder benaauwt, is het andere: het punt van het „samen bidden”. En dan met name de voorslag van de synodale deputaten om prof. Schilder de eerste maal te laten voorgaan in dat gebed.

Toen mij die passage onder oogen kwam (voordat nog iemand anders van ons daarvan kennis had kunnen nemen), begon het mij te duizelen. En dat moet het geval zijn bij ieder, die zich ernstig van deze zaak rekenschap geeft.

Wat is ook weer de situatie? In 1944 heeft de synode uitgesproken (en haar volgelingen zijn er mee accoord gegaan) dat prof. Schilder zich binnen het kerkverband schuldig maakte aan de zware zonde van openbare scheurmaking. Vandaar het vonnis: zoo iemand is niet meer waardig, ons voor te gaan in den dienst des Woords en der gebeden — weg van den kansel met zulk een! De schorsing, de verlenging van den schorsingstermijn en tenslotte de afzetting lieten duidelijk zien dat het meenens was. En de naam des Heeren werd er openlijk bij aangeroepen.

Sindsdien heeft deze scheurmaker zijn „zonde” nog veel erger gemaakt (althans in de oogen der synodocraten). Hij heeft het bestaan, zijn ambtelijken dienst voort te zetten in een geëxcommuniceerde kerk, en de kerken op te roepen tot vrijmaking. Toen weergalmde de lucht van verontwaardigde kreten: wat een schand! de vrijmaking is nog tienmaal erger dan de ongehoorzaamheid aan de synode eerst al was....

En tenslotte: prof. Schilder heeft van dit alles nog geen greintje berouw getoond. Integendeel, hij dankt openlijk den Heere voor Zijn genade in dat alles. En wij, die met hem verstooten werden als het ambt onwaardig, wij danken eveneens nog steeds onzen God, dat wij op het beslissende moment de geëschte zwijgsbelofte niet gegeven hebben.

In dat alles zit dus (althans vanuit den synodalen gedachtengang gezien) een ontstellende climax van „zonde”. En prof. Schilder staat daarbij vooraan, als aarts-scheurmaker-kerkverwoester.

Maar hoe kan dan een deputatie van synodalisten officieel voorstellen: wil prof. Schilder thans Gods zegen afsmeeken over onze besprekingen?? Hoe wil men het voor den Heere verdedigen, dat aan een uit

OPEN BRIEF (II) aan Ds B. A. BOS

Amice Bos,

Onder „Persschouw" Uw ving ingekomen antwoord opnemende, en daarvoor dankende, wil ik gaarne op Uw opmerkingen ingaan. Den uitgever verzocht ik, dadelijk, nadat de copie van mijn brief nummer I gezet was, U separaat een afdruk te zenden. Ook thans moge ik hem dit vragen.

U vreest, dat een nieuwe zeer ingewikkelde problematiek „wederom wordt aangegrepen onder de gedaante van eenvoudigheid, en waarmee Gods kinderen andermaal worden vermoed. Waarop U doelt, weet ik niet: m.i. doet het in onze briefwisseling niet ter zake. Mij ging het hierom: inzake de scheuring en de vrijmaking moeten we de zaken weer eenvoudig zien. En ik geloof, dat U in de laatste maanden ze helpt ingewikkeld te maken. Bijvoorbeeld, door te schrijven, dat er van beide kanten gezondigd is. En mede op dien grond te pleiten voor een mondelinge samenspreking met deputaten van wie ons uitwierpen.

Naar mijn meening maakt dit het eenvoudige „ingewikkeld". Dat we allemaal zondaren zijn, dat geloof ieder onder ons. Maar er zijn zonden, die men liefst bedekt voor de menschen: want men weet: het zijn zonden. Er zijn er ook evenwel, waarvan de bedrivers zeggen: zonde? niet in het minst, het is Gods wil alzo te handelen.

Zóó, en niet anders staan de zaken tusschen de synodocraten en ons. Wij zeggen: zonde. Zij: de wil des Heeren. Indien nu hun meening nóg zoo is, (en hun handelingen zijn er naar), en naardien voorts onze meening in 1948 inderdaad dezelfde is als in 1944, wat is dan eenvoudiger, dan dat zij het ZEGGEN? Indien ze niet meer zoo denken, wat is dan eenvoudiger, dan wederom dit, dat ze het ZEGGEN? Dit, en niets anders heb ik bedoeld met het eenvoudig maken van de zaken van de kerk. Het geredeneer over zonde, van beide kanten, terwijl men niet zegt: dát en dát is de zonde, maakt de dingen maar ingewikkeld. Het redeneeren, nu al jaren achtereen, door dr J. Ridderbos over zijn verbondsTHEORIE, en straks weer over wat anders, maakt de dingen ingewikkeld. Want het liep in 1944, en het loopt nog in 1948, over de concrete formules van '42 en de daaraan ontleende oorzaken of redenen van schorsing, afzetting, en wat dies meer zij. Meenen de synodocraten nog, dat het tóen de wil des Heeren was, dan behoeven we geen woord meer met hen te praten. Ze hebben dan zelf gezegd: zóó mógen we met deze menschen niet op één preekstoel, in één leerkamer verzeeren. Ik wil dus (zoals U ducht) met hen heeltemaal geen „vragen" oplossen, laat staan „alle".

Daarom was mijn appél op U inderdaad een teruggaan tot de eenvoudigheid. U wilt praten met hen. Ik ook, als ik eerst weet, wat ze zijn en wat ze voor Gods wil houden. Zijn ze niet meer zeker diensangaande, dan moeten ze het ZEGGEN. Dat ik allerlei dingen „erbij haalde",

het ambt gestooten en verhardend zondaren publiek verzocht wordt, in gebed voor te gaan? Is het gebed dan een passe-partout, een soort gewijde galm zonder meer? Ik dacht nog steeds, dat het een eerste eisch voor het gebed was, onzen nood en ellendigheid recht en grondig te kennen (Catech. Zondag 45), en dat de ware aanbidders den Heere zullen aanroepen in geest en waarheid (Joh. 4:23). Dan mógen wij ook alleen maar bidden, of de Heere onze tegenstanders de oogen wil openen, en verslagen maken over hun zonde van kerkverwoesting in 1944 en daarna. En juist op dat punt gaan onze gebeden vierkant tegen elkaar in, is er geen sprake van samen-bidden.

Meermalen hoorde ik van synodale zijde dit armzalige verweer: ja maar, nu zijn we helaas twee kerkgroepen tegenover elkaar; nu is de situatie anders dan in 1944..... Ik vraag: is de Heere dan in Zijn heiligheid en Zijn toorn sindsdien veranderd? Is Zijn wet een andere? Als wij in 1944 en daarna zoo schandelijk Zijn wet hebben overtreden, dat wij wel uit ons ambt gestooten moesten worden, dan móet men ons vandaag toch nog des te meer zien als onboetvaardige, verharde zondaren?

Hier is de eerste bezinning over de heiligheid van God en van het Hem welgevallige gebed toch heerlijk achterwege gelaten. En als de eindredacteur van „De Wachter" dan vraagt: „Zouden we waarlijk samen niet kunnen bidden?" (een vraag, die bijna woordelijk evenzoo gesteld wordt in „De Strijdende Kerk"), dan is het broodnoodig, dat wij vóór alle dingen vragen naar de Schriftuurlijke ethiek van het christelijk gebed. Niet voor niets heeft Samuël geweigerd met Saul publiek in gebed te gaan (1 Sam. 15). De Schrift spreekt ook van gebeden, die verhindert worden en den Heere een gruwel zijn.

Of wij dan in géén geval meer met een niet-vrijgemaakte kunnen bidden? Zeker wel — als daar maar duidelijke teekenen zijn van waarachtig berouw. Precies als bij de vergeving der misdaden. Wij moeten altijd bereid zijn, onze vervolgers hun schulden te vergeven, maar nauwkeurig volgens de Schrift: „indien het hun leed is" (Luk. 17:3). Wie dat niet begeert, staat schuldig. Maar wie deze conditie mist, gaat aan Gods Woord voorbij. En dat zal zich geducht wreken.

L. DOEKES.

zoals U klaagt, had zijn aangegeven reden: U wilt, dat we dr Ridderbos c.s. tegemoet komen op een manier, die hij goed vindt, en geestelijk. Ik meen, dat onze synode de geestelijke wijze heeft aangegeven: U is van meening veranderd. Best. Nu heb ik U een methode aangegeven, die, dat is gebleken, dr Ridderbos zelf geestelijk geacht heeft; en daarom had ik dien omweg noodig. Maar U wilt hem niet voorstellen, dien zelfgekozen weg nog eens in te slaan, om vóór de synode op te schieten.

Zeker, we hebben met dr Ridderbos qua individu niet te maken. Maar denkt U ook niet, dat het er wel wat toe zou doen, als we eens zeker wisten, hoe na vier jaren, terwijl hij weet, wat op het spel staat, hij publiek zou spreken, als puntje bij paaltje komt? Ik geloof het wel. De meesten denken ginds in de categorie van „leiden-volgen"; waarom dan ook dr Grosheide dezen ziekelijke trek zijner omgeving onwillekeurig verried, toen hij, sprekende na de vrijmaking het had niet over de kerken, die de beslissing van Grosheide niet volgen in valsche „tucht", maar over de kerken, die de leiding van K. S. volgen. Dat volgen van een niet kritisch gecontroleerde leiding, dat is, en het is de sleutel van heel de misère, DE ellende van 1944 en vervolgens. Driehonderd jaar en langer heeft men in Nederland kunnen en mogen en moeten schrijven, dat geen synode het recht had, te fungeren als opperkerkeraad. Toen ik het schreef, heette het — in een rapport — dat ik daarmee niet onduidelijk te kennen gaf, dat ik het gezag der synode niet erkende. Zulke enormiteiten gebeuren alleen, als het heele geval slaapt. Alleen in zulk een situatie kon dr Grosheide den onzin schrijven, dien hij óver Greejdanus schreef, en tegen ds Schilder.

Ik plaats dus niet dr Ridderbos op een te hoog voetstuk, doch zie zijn mede-banners op een veel te laag voetstuk, als ik, niet theoretisch vermaan, doch factisch constateer, dat de verkenningdienst tusschen de „Kerken" veel voordeel zou hebben van een bericht omtrent de publiek uitgesproken meening (vooral nu, nu synode tegen synode staat, en het antwoord van het Centraal Comité elken dag te wachten is) van dr J. Ridderbos op scherp gestelde vragen, hoe hij denkt over de rechten des Heeren, terwijl hij zijner zijds gelijke vragen zou mogen stellen. Hij is wel de meest-intimus van den conciliehandel van 1942—1944.

En als ik nog iets versta van het begrip „de-minste-zijn", dan is dat: dienen-willen. Dan is het „de minste zijn" dus onmogelijk, als we het „dienen" in den weg gaan staan of verhinderen. Amice Bos, ik spreek rechtuit: ik geloof nog steeds dat alle contact met de synodocraten, dat voorshands niet schriftelijk en zeer duidelijk en zakelijk (d.w.z. op de eigenlijke punten ingaande) is, een verandering is van het dienen van de degenen, met wie U zegt weer verenigd te willen worden. Ik geloof niet, nu weet U het, dat U op de thans voorgestane wijze de minste kunt wezen, zóó, als ik het versta. Ik geloof heel en al aan Uw verzekering, dat U de minste wezen WILT. Maar wat U van onze synode verlangt, dat is wat anders. Het laat de slapers slapen, het laat de zondaren zondigen, het helpt mee, het feit te maskeeren, dat ze ginds alle revisieverzoekers maar hebben laten praten, hoewel zeggende: vraag toch revisie, alzo onderhoudende art. 31 K.O. Wat ware een „hereeniging", waarbij morgen weer gebeuren kan wat gister is geschied?

Daarom verschil ik ook van meening met U ten aanzien van de vraag, wat heden in de pers aan ons volk te zeggen is. Er is geen tijd geweest, waarin zoo blindelings gevolgd wordt, en zoo gretig naar een narcotium gezocht wordt, juist ook in de kerk, en het ambt der geloovigen zoo kalnweg op non-aetief gezet wordt, als deze tijd. Daartegen waarschuwen, en (reeds om hun enkele „Dasein") hinderlijke karikaturen blootleggen, is plicht Temeer, omdat in eigen kring Uzelf en enkelen om U heen bewijs gaan leveren, hoe noodig het is, telkens weer naar de essentiële punten het gesprek te wenden. U zegt: de menschen weten het wel. Als U bedoelt: ze kónden het al lang weten, dan zeg ik: Ja. Maar, houd mij dat ten goede, als U af en toe de synodocratische rede-tering overneemt op bepaalde punten, b.v. inzake de kwestie van ons al of niet uitgesloten zijn uit het rijk der hemelen, en als ook U dan zegt: ze hebben 't niet gedaan (wat met de feiten strijdt), en dan afgaat op het niet-voltooid-zijn van den tucht-handel, terwijl U het móest hebben over den tekst der beschuldigingen, gezien tegen het licht der daarna volgende feiten, wel, dan zucht ik: dat is nu al ettelijke malen met de stukken aangetoond, ook met medewerking der broeders Schelhaas en Bos, die beiden hebben gestemd vóór de resoluties van Groningen, en zie, nog moet het herhaald worden, ook tegen hen. En ik weet, dat die paar letwat hysterische lieden, die aan gindsche zijde tegen U klagen, dat ze onder de (niet-opgedrongen!) lectuur ach zoo „vermoed" worden, het niet worden door dat ze via onze pers de kans krijgen hun leiders te controleren, maar omdat ze niet willen aanvaarden hun verantwoordelijkheid en toch niet met rust gelaten worden.

Geloof U in ernst, dat er een verschil in methode tusschen U en mij is ten aanzien van de menschen? Als we gaan praten met de deputaten-Ridderbos —

dat wilt U immers — zonder schriftelijk vast te leggen, wat mede in den naam van diezelfde menschen wordt geproclameerd, Gods eisch te zijn, dan blijven ze zoo. Uw methode — praten — of de mijne — eerst schrijven — interesseert hen geen zier. De GEVOLGEN van '44 interesseeren hen alleen maar, hoofdzakelijk om politieke krachtsmeting en om de overigens toch wel gesubsidieerde V.U. En voorts interesseert hen het „figuur" van hun leiders.

Maar als het gelukt was, de heele business van '44 te beperken tot een stuk of wat, wel, ze zouden zich geen oogenblik bekreunen om het RECHT des Heeren. Maar nu iets over mijn voorstel aan U.

1. U hebt de besluiten van Groningen niet bij de hand gehad. Mag ik U herinneren, dat ook ds B. A. Bos in een Getuigenis aan alle gereformeerde belijders in Nederland geschreven heeft:

„Dát is wel het ergste, men durft het aan, te verzekeren, dat met schorsing en afzetting „op grond" van artikel 79—80 der Kerkenordening, ons geenerlei vonnis getroffen heeft aangaande onzen staat voor God?"

En ook:

„Dat met deze laatste bewering de waarachtige een-woording van wie thans uiteengeslagen zijn steeds verder uit het gezicht komt?"

Alsmede:

„Een kerk, die openlijk deze artikelen der K.O. op ons toepasselijk verklaart, en ook metterdaad toepast, en daarna zich gedraagt, als hield dit vonnis over handelingen, die wij volhielden, geenerlei oordeel over onze afsnijdenswaardigheid, en dus over onzen staat voor God, in, zulk een kerk maakt de breuk nog erger dan ze reeds was".

Ondertekenaar: mede ds B. A. Bos. Thans door synodocraten aangezien als vreemd aan deze logica.

Ik voor mij echter wilde U aan deze woorden houden, broeder. Ik geloof, dat ze precies zeggen, dat en weshalve U bij Uw huidige methode van leiding geven, niet in staat zult zijn, de minste te wezen. Uw volgen — tot op zekere hoogte — der synodocratische problemstelling maakt de scheur erger. Want het gelieg der synodocraten over ons hoofd heen, dát jaagt mij tenslotte overal van hen vandaan (ethisch conflict). Ik aanvaard temeer daarom Uw inzicht omtrent het urgentieprogramma der pers voor een verleugende kerk niet.

2. U meent, dat in de uitdrukking: „voorshands alleen schriftelijk", het woord „alleen" van mij is, mijn persoonlijke visie. Op bl. 75, Acta Groningen, c. 2e, kunt U evenwel zien, dat door de synode besloten is, „dat de gedachtenwisseling voorshands ALLEEN schriftelijk geschiede, en door beide partijen gepubliceerd..... worde".

U meent, dat „voorshands" den klemtoon hebben moet. En dat er ruimte gelaten is voor een nieuw besluit om OOK mondeling te handelen met de deputaten-Ridderbos. U vergist zich. Dat is het oude besluit (wij waren in Groningen schappelijk genoeg, mits meteen zakelijk!). Besloten is, „van de eventueel te voeren correspondentie den VOLLEDIGEN tekst en van de DAARNA eventueel volgende mondelinge besprekingen een door alle participanten ondertekend résumé toe te zenden aan de kerkeraden, en dit terstond na verschijning". Derhalve heeft „voorshands alleen" een duidelijke klemtoon; die heele communiqué-methode, die zonder duidelijke situatie-teekening maar steriel is, is dan ook van zulke voorafgaande situatie-teekening afhankelijk gesteld. En dááran willen de deputaten-Ridderbos nu ontkomen. Waarom, indien zij hun kerken willen bewaren tegen gevaren? Waarom, indien zij kerkelijk God vreezen? Waarom, indien zij geen slapers doch wakers willen hebben om hen te begeleiden op den weg? Waarom, indien hun wijzen met den vinger naar een bepaald persoon: „die moet hardop bidden met Ridderbos, nu dadelijk al", ernst is? Waarom, als ze eerst rapporten konden drukken bij de duizenden, toen het op uitwerpen aankwam?

3. U meent, dat rechte exegese van den term „de minste willen zijn" inhoudt: nu de anderen niet schriftelijk verkiezen, dan maar een anderen weg inslaan, „levend uit het gebed". Maar dáár zit de zaak op vast; op dat gebed! U zult, ds Bos, eerst moeten ontzenuwen het mede door U (Acta bl. 190) ondertekende en aan alle gereformeerde belijders voorgedragen argument, dat onze synode van Groningen haar besluit (voorshands alleen schriftelijk) „genomen heeft alleen om 's Heeren wille". M.a.w.: ziende in het gebed. U zult moeten ontzenuwen het betoog, van enkele bladzijden, waarin de synode, constateerende en overwegende, komt tot de conclusie, dat inwilliging van het verzoek der deputaten-Ridderbos (zoo als het daar lag) „van Godswege ons verboden wordt als zondig, schadelijk, gevaarlijk en zinloos". Me dunkt, ds Bos, U spreekt die synode van Groningen thans tegen. Dat kan ik best van U hebben, zoals U het misschien van anderen kunt verdragen. Maar voordat ik U volg, wil ik toch eerst de Groningse argumenten hooren ontzenuwen, die ik juist acht, en, om U de waarheid te zeggen: nuchterder dan wat U heden schrijft.